

Sfânta Ghetsimani

Prezentare succintă

Numele „Ghetsimani” provine de la cuvântul ebraic Gat-Semen care înseamnă „teasc de ulei”. Valea în care se află Ghetsimani se numește „Pârâul cedrilor” și, potrivit tradiției creștine, este legată de locul unde va avea loc Judecata de apoi. O altă denumire a văii este „Valea lui Iosafat”. Numele „Iosafat” vine de la sintagma ebraică „Iahve-Safot” care înseamnă „Dumnezeu judecă”, și este menționat ca toponim în cartea Proorocului Ioil 4, 2.

Potrivit Noului Testament, din Ghetsimani a început calea Pătimirii lui Hristos (Cf. Matei 26, 36; Marcu 14, 32; Luca 22, 39; Ioan 18, 1). În Ghetsimani S-a rugat Hristos mai înainte de Patima Sa, acolo a primit sărutul trădării de la Iuda și acolo a fost prins de ostașii lui Pilat care au venit cu mulțimea și cu slujitorii fariseilor. Încă din secolul IV aceste evenimente din Noul Testament au fost localizate și spațiile unde s-au petrecut au fost recunoscute de creștini ca sfinte locuri de închinare.

Ghetsimani nu este legat doar de Patima lui Hristos, ci și de înmormântarea Fecioarei Maria. Localizarea Mormântului Maicii Domnului s-a făcut la mijlocul secolului V. Cam în aceeași perioadă s-a construit prima biserică închinată Adormirii Maicii Domnului, probabil în vremea împăratului Marchian, în 450-457, și a Patriarhului Iuvenalie al Ierusalimului.

Preacinstitul Mormânt al Maicii Domnului din Ghetsimani

În inimile fiilor credincioși ai Ortodoxiei vibrează cinstea și evlavia datorate Preacuratei Maici a Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos. De aceea, încă din vremuri străvechi, Biserica ortodoxă a lui Hristos a cinstit-o și o cinstește, precum se cuvine, pe Maica lui Dumnezeu, iar maica Bisericilor are în sânurile sale, ca pe un mărgăritar de mare preț, alături de alte locuri preacinstite ale creștinătății, dumnezeiescul și preasfântul Mormânt al acesteia și păzește ca pe lumina

ochilor această neprețuită vistierie. Încă din vremuri străvechi a fost ridicată deasupra lui o biserică în formă de cruce. În mijlocul acesteia se înalță un baldachin simplu ce adăpostește preacinstitul Mormânt al Maicii Domnului. Aici Sfinții Apostoli, fiind aduși prin văzduh de la marginile lumii, au adus din Sfântul Sion preacuratul trup al Născătoarei de Dumnezeu și pururea Fecioarei Maria și l-au îngropat în satul Ghetsimani.

Această preacinstită Biserică a Născătoarei de Dumnezeu se află în Ghetsimani, în valea lui Iosafat sau Pârâul cedrilor, între dealul Moria și Muntele Eleon, aproape de locul uciderii cu pietre a Întâiului Mucenic și Arhidiacon Ștefan și de locul în care S-a rugat Domnul și a fost prins apoi, fiind vândut de Iuda. Coborând pe o scară de 48 de trepte, ajungi în Biserica de la subsol, în formă de cruce, ce amintește de vechile catacombe. În mijlocul Bisericii se înalță Mormântul Maicii Domnului, săpat într-o stâncă monolitică, împrejmuit de un baldachin cu două intrări, la vest și la nord, prin care evlavioșii creștini pătrund înăuntru.

Acest cinstit loc de închinare, construit în vremuri străvechi, amintește de catacombele din vremea când Biserica era prigonită și a dat mulți mucenici pentru credință. A rămas aproape neatins de-a lungul veacurilor, cu excepția câtorva schimbări făcute în vremea cruciaților, în 1130. Acest sfânt loc de închinare se află sub stăpânirea aghiotafiților ortodocși greci. Aici se săvârșește zilnic Sfânta Liturghie, în sfântul baldachinul al Mormântului Maicii Domnului, iar în ajunul praznicului Adormirii Maicii Domnului (14 august) se săvârșește, în frunte cu Patriarhul ortodox grec, slujba Prohodului Născătoarei de Dumnezeu, în amintirea îngropării de către Sfinții Apostoli a preacuratului trup al acesteia.

Scriitori istorici bisericești din vechime prezintă păreri diferite cu privire la ctitorul frumoasei Biserici ce acoperă preacinstitul Mormânt al Maicii Domnului. Pe baza acestor păreri, arheologii contemporani și cei din vechime au emis păreri contradictorii cu privire la originile acestei Biserici. Unii dintre ei acceptă informațiile din catalogul Vaticanului și cele ale lui Nichifor Calist, potrivit cărora și biserica Mormântului Preasfintei Născătoare de Dumnezeu datează din vremea lui

Constantin cel Mare, iar alții o datează într-o perioadă mai târzie, până în vremea împăratului Marchian (450-457). În continuare vom prezenta câteva date istorice, referitoare la acest subiect, de pe urma cărora vom trage concluziile.

Se observă un deplin acord între relatările istoricului bisericesc Nichifor Calist-Xanthopulos și cele din manuscrisul bizantin de la Vatican din secolul XI, potrivit căruia ctitorul bisericii Mormântului Maicii Domnului este Constantin cel Mare. Despre acesta spune: „O altă biserică măreață a înălțat în satul Ghetsimani, închinată Născătoarei de Dumnezeu, având drept altar mormântul ei cel purtător de viață, bine împrejmuit. De vreme ce locul se află sub pământ, a făcut trepte de marmură orientate dinspre sfânta cetate înspre răsărit”. Iar în alt loc spune. „După ce a ridicat multe alte biserici, mai mult de 30, în acele locuri sfinte, iubitoarea de Dumnezeu Împărăteasă Elena s-a întors la iubitul ei fiu care, după Sinod, se afla în părțile de apus”.

Demn de menționat este faptul că atât informațiile de mai sus, aparținând lui Nichifor Calist, cât și cele din catalogul de la Vatican, potrivit cărora biserica Mormântului Născătoarei de Dumnezeu din Ghetsimani este o lucrare a lui Constantin cel Mare, sunt contestate de cei mai mulți palestinologi recenți, precum și de istoricii bisericești din secolul IV: Eusebiu, Socrate, Sozomen, care nu fac nicio mențiune despre biserica din Ghetsimani ridicată pe Mormântul Maicii Domnului. De aceea, construirea bisericii mormântului Maicii Domnului nu trebuie datată mai devreme de 339, când a murit istoricul Eusebiu, care nu face nicio referire la aceasta. Ar fi fost de mare importanță pentru urmașii săi o astfel de informație a acestuia cu privire la acest subiect care are legătură directă cu epoca și activitatea lui Constantin cel Mare. De altfel, tăcerea lui Eusebiu cu privire la acest subiect nu ar putea nicidecum să fie pusă pe seama indiferenței, de vreme ce vorbește despre alte lucrări din Palestina ale Sfintei Împărătese Elena, pe lângă Biserica Sfântului Mormânt din Ierusalim și cea a Sfintei Peșteri din Betleem. Deci, potrivit tăcerii lui Eusebiu, este exclus ca Sfântul Constantin să fie ctitorul Bisericii Născătoarei de Dumnezeu din Ghetsimani.

În continuare, vom cerceta datele istorice care pun în lumină acest subiect și oferă un răspuns la întrebarea: „Când și cine a construit

Biserica Născătoarei de Dumnezeu din Ghetsimani?” Astfel, prima și cea mai veche informație cu privire la aceasta se află la Sfântul Ioan Damaschin, în a doua cuvântare de laudă la Adormirea Preasfintei Născătoare de Dumnezeu. Pornind de aici se poate stabili cu aproximație perioada în care a fost ridicată biserica Născătoarei de Dumnezeu din Ghetsimani, precum și ctitorul ei.

În această cuvântare, Sfântul Ioan Damaschin ia drept sursă așa-numita „Istorie a lui Eftimie” pentru a întări cele spuse despre mutarea și îngroparea Născătoarei de Dumnezeu. Despre acestea spune: „Apoi, împăratul Marchian și Pulheria i-au chemat pe Episcopul Iuvenalie al Ierusalimului și pe episcopii din Palestina, care se aflau atunci în capitală, pentru sinodul din Calcedon, și le-au spus: «Am auzit că este în Ierusalim cea dintâi și cea mai aleasă Biserică a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu și pururea Fecioare Maria în satul numit Ghetsimani, unde trupul ei dătător de viață a fost pus în raclă. Voim, dar, ca aceste Moaște să fie aduse aici spre a ocrotiri capitala»”. Atunci Iuvenalie a răspuns: „În Sfintele Scripturi de Dumnezeu insuflate nu se vorbește despre sfârșitul Sfintei Maria, Născătoarea de Dumnezeu, dar din vechile predanii, care sunt deplin adevărate, știm că în vremea slăvitei sale adormiri toți apostolii ... într-o clipită au fost aduși în Ierusalim prin văzduh ... iar trupul ei primitor de Dumnezeu a fost îngropat, însoțit de cântările îngerilor și ale apostolilor. Au fost de față toți apostolii, afară de Toma, și, după trei zile, voind să se închine trupului dătător de viață, au venit și au deschis racla. Și preacinstitul ei trup nu au putut nicidecum a-l afla, ci au găsit doar veșmintele cu care a fost îngropată ... și au pecetluit racla”. Din cele de mai sus putem trage concluzia, limpede ca lumina zilei, că altul trebuie să fie ctitorul Bisericii Maicii Domnului din Ghetsimani. Acesta, fără îndoială, a trăit mai înainte de împărații Marchian și Pulheria, pentru că, dacă ar fi fost ei ctitorii nu ar fi zis: „Am auzit că este în Ierusalim”. Potrivit acestor date, ctitorul și fondatorul acestei biserici din Ghetsimani trebuie căutat în perioada 339-450, adică după moartea lui Eusebiu și mai înainte de Marchian (450-457).

De asemenea sunt importante, pentru stabilirea datei pe care o căutăm, informațiile istorice extrase din Cuvântarea Sfântului Ieronim la

Adormirea Născătoarei de Dumnezeu. Potrivit acestei cuvântări, rostite în anul 386, în prezența Sfintei Paula, în zilele acelea se putea vedea mormântul Maicii Domnului în valea lui Iosafat, situată între Sion și Muntele Eleon. „Iar tu, Paula, ai văzut locul în care, spre cinstirea ei, au zidit o Biserică din pietre frumoase. Toți cei din Ierusalim propovăduiesc că Maria a fost îngropată aici, dar mormântul ei este gol.”